

บทที่ 1

การมอบฉันทะ (Proxy)

ในการจัดการบริษัทของผู้ถือหุ้นนั้นสามารถกระทำได้โดยผ่านที่ประชุมผู้ถือหุ้น (Meeting of Shareholders) ซึ่งเป็นวิธีที่ผู้ถือหุ้นสามารถเข้ามามีสิทธิมีเสียงในการจัดการงานของบริษัทได้โดยการควบคุมการดำเนินงานของคณะกรรมการ (Control of Management) จึงเป็นสิทธิในการจัดการบริษัทของผู้ถือหุ้นที่สำคัญที่สุด และกฎหมายบริษัทของประเทศต่างมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้นไว้ทั้งสิ้น

การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งมีเรื่องจะต้องพิจารณาหลายประการ เช่น เรื่องการส่งหนังสือบอกกล่าวนัดประชุม เรื่ององค์ประชุม เรื่องผู้มีสิทธิเข้าประชุม วาระการประชุม วิธีการประชุม วิธีลงคะแนน ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดในบทที่ 2 ต่อไป และในกรณีที่ผู้ถือหุ้นไม่อาจเข้าร่วมประชุมด้วยตัวเองได้ ก็จะต้องมอบฉันทะให้บุคคลอื่นเข้าประชุมแทน ดังนั้นจึงทำให้เรื่องการมอบฉันทะให้เข้าประชุมและลงคะแนนแทนผู้ถือหุ้นก็เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องพิจารณาด้วย เพราะเรื่องเหล่านี้หากปฏิบัติไม่ถูกต้อง ก็อาจทำให้มติของที่ประชุมถูกเพิกถอนได้ ซึ่งอาจจะทำให้กิจการที่ทำไปแล้วต้องเสียไป และอาจทำให้บริษัทหรือบุคคลภายนอกเสียหายได้ ในการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น กฎหมายมักจะกำหนดว่าผู้ถือหุ้นมีสิทธิเข้าประชุมด้วยตนเอง (in person) หรือมอบฉันทะให้บุคคลอื่นเข้าประชุมก็ได้ (by proxy) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1176 ก็ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ถือหุ้นทุกคนมีสิทธิจะเข้าประชุมในที่ประชุมใหญ่ได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมชนิดใด คราวใด ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายไทยได้รับรองสิทธิในการเข้าประชุมผู้ถือหุ้นเป็นสิทธิพื้นฐานของผู้ถือหุ้นทุกคน บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ถือหุ้นจะเข้าประชุมใหญ่ไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับมอบฉันทะจากผู้ถือหุ้นให้เข้าประชุมและลงคะแนนเสียงแทน ซึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ในมาตรา 1187 กล่าวคือ “ผู้ถือหุ้นทุกคนจะมอบฉันทะให้ผู้อื่นออกเสียงแทนตนก็ได้แต่การมอบฉันทะเช่นนี้ต้องทำเป็นหนังสือ”

1. ความหมายและลักษณะการมอบฉันทะ (Proxy)

การมอบฉันทะ นั้นได้มีนิยามความหมายไว้ได้ใจความเป็นอย่างเดียวกัน ดังนี้คือ ตาม มาตรา 372(1) ของ Company Act of 1985¹ ได้บรรยายลักษณะของการมอบฉันทะไว้ว่า

“การมอบฉันทะ คือ การที่ผู้ถือหุ้นซึ่งมีสิทธิเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงของบริษัทแต่งตั้งผู้รับฉันทะให้เข้าประชุมและลงคะแนนเสียงแทนตนในการประชุมผู้ถือหุ้น”

ตาม Rule 8.1 ของ Insolvency Rules 1986 (SI 1986 No 1925)² ของประเทศอังกฤษ ก็ได้นิยามไว้ว่า

“การมอบฉันทะ คือ การที่ผู้ถือหุ้นมอบอำนาจให้แก่บุคคลอื่น (ผู้รับฉันทะ) เป็นผู้เข้าร่วมประชุมและลงคะแนนแทนตน”

ตาม มาตรา 178 ของ The California Code of Regulations³ ได้ให้ความหมายของการมอบฉันทะไว้ว่า “การมอบฉันทะ หมายถึง ผู้ถือหุ้น หรือทนายของผู้ถือหุ้นได้ลงนามมอบอำนาจเป็นหนังสือให้บุคคลอื่นมีอำนาจออกเสียงลงคะแนนแทนผู้ถือหุ้น”

¹ Sir Francis, Gore - Browne on Companies, 44th. Edition, Volume 2, (Bristol : Jordan Publishing Limited, 1986) p. 21.028.

² Keith Walmsley, Butterworth Company Law Handbook, eighth edition, 1991.

³ Official Classification, West's California Codes Corporations Code, 1990, Compact Edition.

ตามกฎหมายไทยก็ได้มีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการมอบฉันทะไว้ ซึ่งมีความหมายและบรรยายลักษณะของการมอบฉันทะไว้ได้ใจความเช่นเดียวกับของต่างประเทศ กล่าวคือ

มาตรา *1187 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 34** และมาตรา 102*** ของพระราชบัญญัติ บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติเกี่ยวกับลักษณะของการมอบฉันทะเอาไว้ในทำนองเดียวกันได้ใจความว่า

“ผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงในการประชุมผู้ถือหุ้น สามารถมอบฉันทะให้บุคคลอื่นเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงแทนตนได้ แต่การมอบฉันทะนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือ”

และตาม Black's Law Dictionary⁴ ก็ได้ให้ความหมายของคำว่า “Proxy” ไว้ว่า “Proxy มีความหมาย 2 ความหมาย คือ

1. บุคคลซึ่งมีบุคคลหนึ่งให้อำนาจกระทำการแทนเขา โดยเฉพาะในการประชุมผู้ถือหุ้น หรือประชุมทบวงราชการ (Public Body) เป็นโดยตัวแทนซึ่งกระทำการแทนตัวการ
2. เป็นหนังสือที่บุคคลหนึ่งระบุถึงการแต่งตั้งอีกบุคคลหนึ่งให้มีอำนาจกระทำการแทนเขาได้ เช่น ผู้ถือหุ้นมอบอำนาจให้บางคนลงมติแทนตนในการประชุมผู้ถือหุ้น โดยการมอบอำนาจนั้นต้องทำเป็นหนังสือ ซึ่งในหนังสือมอบอำนาจนั้นมักจะมีข้อความที่ทำให้เห็นว่าเป็นการอนุญาตให้ใช้อำนาจ”

* ฎมาตรา 1187 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

** ฎมาตรา 34 พระราชบัญญัติ บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535

*** ฎมาตรา 102 พระราชบัญญัติ บริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535

⁴

Henry Cambell Black, Black' s Law Dictionary , 6th. ed. (St. Paul Minn :

West Pubishing Co., 1990, p. 1226.

เมื่อพิจารณาความหมายตลอดจนการบรรยายลักษณะของการมอบฉันทะดังกล่าวข้างต้นแล้ว พอสรุปความหมายและลักษณะได้ดังนี้คือ

“การมอบฉันทะ หมายถึง การที่ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงในการประชุมผู้ถือหุ้นแต่งตั้งบุคคลอื่นให้มีอำนาจเข้าประชุม และออกเสียงลงคะแนนแทนผู้ถือหุ้น โดยการแต่งตั้ง(มอบอำนาจ)นั้นจะต้องกระทำเป็นหนังสือด้วย”

2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้น และผู้รับมอบฉันทะ

ในการประชุมผู้ถือหุ้นกฎหมายรับรองสิทธิให้ผู้ถือหุ้นมีสิทธิเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงในการประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทไม่ว่าด้วยตัวของผู้ถือหุ้นเอง หรือจะโดยการมอบฉันทะให้ผู้อื่นออกเสียงลงคะแนนแทนก็ได้

ผู้ถือหุ้น (Shareholders) เป็นบุคคลซึ่งนำเงินมาลงทุนในบริษัท และมีสิทธิในการจัดการบริษัทโดยการเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้น

ผู้รับฉันทะ (proxy) เป็นบุคคลที่ผู้ถือหุ้นแต่งตั้งให้มีอำนาจเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงแทนผู้ถือหุ้นในการประชุมผู้ถือหุ้นได้

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้นและผู้รับฉันทะ กฎหมายมักจะนำหลักของการเป็นตัวแทนมาใช้บังคับ ดังจะเห็นได้จากกฎหมายมักจะกำหนดว่าผู้ถือหุ้นนอกจากจะมีสิทธิเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงด้วยตัวเองแล้ว (in person) ก็มักจะกำหนดไว้ด้วยว่าผู้ถือหุ้นมีสิทธิแต่งตั้งให้ผู้อื่นเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงแทนในการประชุมผู้ถือหุ้นก็ได้ (by proxy) *

* เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1187, Companies Act of 1985, Section 372 (1), The California Code of Regulations, Section 178.

ผู้รับมอบฉันทะเป็นบุคคลที่ผู้ถือหุ้นแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนในการเข้าร่วมประชุมและออกเสียงลงคะแนน เพราะโดยปกติแล้ว การเป็นสัญญาตัวแทนเกิดขึ้นจากสัญญา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการแต่งตั้งมอบหมาย ดังนั้น ในการวินิจฉัยว่าเป็นตัวแทนหรือไม่ ในเบื้องต้นต้องพิจารณาว่ามีการแต่งตั้งมอบหมายหรือไม่⁵

* ผู้รับฉันทะเป็นผู้มีอำนาจทำการแทนผู้ถือหุ้น ซึ่งคำว่า "ทำการ" ในที่นี้ก็คือเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงแทนผู้ถือหุ้น นอกจากนั้นการที่ผู้รับฉันทะได้ลงคะแนนเสียงแทนผู้ถือหุ้นในการประชุมผู้ถือหุ้นก็ถือว่าผูกพันผู้ถือหุ้นให้ยอมรับมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น ซึ่งผู้รับฉันทะลงคะแนนเสียงนั้นด้วย **

*** การที่ผู้รับฉันทะเข้าประชุมและลงคะแนนเสียงในการประชุมผู้ถือหุ้นแทนผู้ถือหุ้นคนอื่นนั้น ไม่ใช่เป็นกรณีผู้ถือหุ้นลงคะแนนออกเสียงของตนเอง ตามมาตรา 1185 เมื่อเป็นการลงคะแนนออกเสียงแทนผู้มอบฉันทะ กรณีนี้จึงไม่ต้องด้วยมาตรา 1185

⁵ กุศล บุญเย็น, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วน ยงพลเทรดดิ้ง จำกัด, 2532) หน้า 24.

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 797 บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาตัวแทนนั้น คือสัญญาซึ่งให้บุคคลคนหนึ่งเรียกว่าตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าตัวการ และตกลงจะทำการดังนั้น

อันความเป็นตัวแทนนั้นจะเป็นโดยตั้งแต่งตั้งแสดงออกชัดหรือโดยปริยายก็ย่อมได้”

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 820 บัญญัติไว้ว่า “ตัวการย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายอันตัวแทนหรือตัวแทนซึ่งได้ทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน”

*** คำวินิจฉัยคณะกรรมการกฤษฎีกา วินิจฉัยตามหนังสือ 5781/2508 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2504

มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยสอดคล้องว่าการที่ผู้รับฉันทะออกเสียงลงคะแนนนั้น เป็นการกระทำในนามของผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นตัวการ ซึ่งได้วินิจฉัยเกี่ยวกับกรณีที่ผู้รับฉันทะได้ออกเสียงลงคะแนนแทนผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้านี่ของบริษัทมีมติให้ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นผู้มอบฉันทะได้รับชำระหนี้ นั้น เป็นกรณีที่ถือว่าผู้ถือหุ้นซึ่งมอบฉันทะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งฝ่าฝืนต่อมาตรา 1185 ศาลยอมมีคำสั่งให้เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2644/2520)⁶

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1182 ได้บัญญัติ “ในการลงคะแนนโดยวิธีชูมือนั้น ท่านให้นับว่าผู้ถือหุ้นทุกคนที่มาประชุมเองหรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นมาประชุมแทนมีเสียงหนึ่งเป็นคะแนน แต่ในการลงคะแนนลับท่านให้นับว่าผู้ถือหุ้นทุกคนมีคะแนนเสียง เสียงหนึ่งต่อหุ้นหนึ่งที่ตนถือ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายไทยรับรองว่าหากผู้รับฉันทะนั้นเข้าประชุมแทนผู้ถือหุ้นก็คนก็น่าจะมีคะแนนเท่ากันเสียง โดยนับจำนวนผู้มอบฉันทะมิใช่จำนวนผู้รับฉันทะ และหากผู้รับฉันทะนั้นเป็นผู้ถือหุ้นด้วยก็น่าจะมีคะแนนเสียงของตนเอง และมีคะแนนของผู้ที่ตนรับฉันทะมาด้วยอีก⁷

ในส่วนของบริษัทมหาชน* ในการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมของผู้รับมอบฉันทะให้ถือว่าผู้รับมอบฉันทะมีคะแนนเสียงเท่ากับจำนวนคะแนนเสียงที่ผู้จองหุ้นมอบฉันทะมีรวมกัน⁸

⁶ ประภาศน์ อวยชัย, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา เล่ม 2, หน้า 1856.

⁷ ไสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2532) หน้า 404.

* ดูพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 34

⁸ พิเศษ เสตเสถียร, หลักกฎหมายบริษัทมหาชนจำกัด, พิมพ์ครั้งแรก, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2535), หน้า 21.

มีหลักกฎหมายอังกฤษกำหนดไว้แนวเดียวกัน* * ว่าผู้รับมอบฉันทะมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในการร้องขอให้มีการออกเสียงลงคะแนนโดยวิธีลับได้ และในกรณีนี้น่าจะนับผู้รับมอบฉันทะเท่ากับจำนวนของผู้ถือหุ้นที่มอบฉันทะให้⁹

นอกจากมีหลักกฎหมายให้นับจำนวนเสียงของผู้รับฉันทะเท่ากับจำนวนเสียงของผู้มอบฉันทะ (ผู้ถือหุ้น) ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้รับฉันทะนั้นมีฐานะเป็นเพียงตัวแทนของผู้ถือหุ้นเท่านั้นแล้ว ในเรื่องขององค์ประชุมก็มีหลักกฎหมายว่าในการประชุมผู้ถือหุ้น หากข้อบังคับไม่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ก็ให้นับผู้ถือหุ้นและผู้รับฉันทะรวมเป็นองค์ประชุม *

การมอบฉันทะทำให้ผู้รับมอบฉันทะมีสิทธิเข้าร่วมประชุม และออกเสียงลงมติในที่ประชุมผู้ถือหุ้นได้ ในการนับองค์ประชุมจึงต้องนับรวมผู้รับฉันทะเข้าเป็นองค์ประชุมเท่ากับจำนวนผู้มอบฉันทะด้วย (อาจมีกรณีที่ผู้รับมอบฉันทะคนเดียวได้รับมอบฉันทะจากผู้ถือหุ้นหลายคน)¹⁰

* ดู Companies Act of 1985, section 373 (2)

⁹ John H. Farrar, Farrar's Company Law, Third edition, (London, Dublin, Edinburgh : Butterworths, 1991), p. 336.

** ดู พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 103 และ Table A Regulation 40

¹⁰ พิเศษ เสตเสถียร, กฎหมายการจัดการบริษัท, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.), หน้า 18. (อัดสำเนา)

การตั้งผู้รับชำระก็เหมือนกับการแต่งตั้งตัวแทนซึ่งผู้ถือหุ้นสามารถยกเลิกเพิกถอนได้เสมอเช่นเกี่ยวกับการมอบอำนาจทั่ว ๆ ไป และในกรณีที่ผู้ถือหุ้นตายก็ให้ถือว่าการมอบชำระนั้นถูกเพิกถอนโดยอัตโนมัติ¹¹

ผู้รับมอบชำระตามปกติถือเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้น ซึ่งถ้าพิจารณาตามกฎหมายไทย คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 826 วรรค 2 แล้ว ก็จะได้เห็นว่าสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไป เมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ดังนั้นหากผู้ถือหุ้นตายผู้รับมอบชำระก็หมดอำนาจด้วยเช่นกัน

มีผู้เห็นว่า การมอบชำระผู้ถือหุ้นอาจมอบให้แก่บุคคลใดก็ได้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้ถือหุ้น * แต่ควรต้องมีคุณสมบัติและความสามารถที่จะเป็นตัวแทนตามกฎหมายได้เพราะสถานะของผู้รับมอบชำระก็คือตัวแทนของผู้ถือหุ้นนั่นเอง¹²

¹¹ Robert R. Pennington LLD, Penningtons Company Law, sixth edition, p. 627. และ Harry G. Henn, Handbook of the Law of Corporations and Other Business Enterprises, Second Edition (St. Paul, Minnesota : West Publishing Company 1978), p. 381.

* เคยมีคดีในศาลอเมริกาตัดสินว่า ข้อบังคับของบริษัทที่กำหนดว่าผู้รับมอบชำระต้องเป็นผู้ถือหุ้นเท่านั้น ใช้บังคับไม่ได้ ดู พิเศษ เสตเสถียร “กฎหมายการจัดการบริษัท”, หน้า 16.

¹² ญัฐรูกานต์ พิพิธกุล, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้น : ศึกษาเฉพาะกรณีมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 62. และ Harry G. Henn, Handbook of the Law of Corporations and Other Business Enterprises, Second Edition, (St. Paul, Minnesota : West Publishing Company 1978), p. 382.

สำหรับเรื่องสถานะของผู้รับฉันทะคือตัวแทนของผู้ถือหุ้นจะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นในหัวข้อต่อจากนี้ไม่ว่าจะเป็นหัวข้อความแตกต่างระหว่าง “การมอบฉันทะ” กับ “การมอบอำนาจ” หรือระยะเวลาที่การมอบฉันทะมีผลใช้บังคับ ตลอดจนหัวข้อเรื่องการเพิกถอนการมอบฉันทะ ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

3. ความแตกต่างระหว่าง “การมอบฉันทะ” กับ “การมอบอำนาจ” (Power of Attorney)

ตาม Black' s Law Dictionary ¹³ ก็ได้ให้ความหมายของคำว่า “Power of Attorney” ไว้ว่า

การมอบอำนาจ (Power of Attorney) หมายถึง หนังสือที่บุคคลหนึ่งเรียกว่าตัวการ แต่งตั้งอีกบุคคลหนึ่งเป็นตัวแทน และให้อำนาจกระทำการในนามตัวการ

นอกจากนั้นศาลได้รับวินิจฉัยตามคำร้องของ Bankers Trust Co., C.A.Pa., 752 F.2d 874, 885 ว่า “เป็นหนังสือที่บุคคลหนึ่งให้อำนาจอีกบุคคลหนึ่งเป็นตัวแทนตนให้อำนาจกระทำการแทน ซึ่งโดยผลของกฎหมายนั้น เมื่อตัวการตายก็ถือเป็นการเพิกถอนตัวแทน การมอบอำนาจนี้จะมอบอำนาจแบบทั่วไปหรือมอบอำนาจเฉพาะกาลก็ได้” *

ตามที่ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “มอบฉันทะ” (Proxy) ไว้ในข้อ 2.1 ความหมายที่ 2 ว่า “เป็นหนังสือที่บุคคลหนึ่งระบุการแต่งตั้งอีกบุคคลหนึ่งให้อำนาจกระทำการแทน

¹³ Henry Cambell Black, Black's Law Dictionary, 6th. ed., p. 1171.

* ดูความหมายของ “Power of Attorney” ของ Black' s Law Dictionary, p.1171.

เขาได้ เช่น ผู้ถือหุ้นมอบอำนาจให้บางคนลงมติแทนตนในการประชุมผู้ถือหุ้น โดยการมอบอำนาจนั้นต้องทำเป็นหนังสือ”

เมื่อพิจารณาความหมายของคำสองคำดังกล่าวข้างต้น แล้วจะเห็นว่า โดยรวมแล้ว มีความหมายเหมือนกัน กล่าวคือเป็นหนังสือที่บุคคลหนึ่งแต่งตั้งบุคคลอีกคนหนึ่งให้มีอำนาจกระทำการแทนตนได้

มีนักกฎหมายท่านหนึ่งของสหรัฐอเมริกาได้บันทึกไว้ว่า “การมอบฉันทะ (Proxy) หรือ การมอบอำนาจ (Power of Attorney) ที่ผู้ขายให้อำนาจแก่ผู้ซื้อนั้น หากในการเป็นตัวแทนนั้นตัวแทนเป็นผู้มีส่วนได้เสีย หนังสือมอบฉันทะแบบเพิกถอนไม่ได้ (Irrevocable Proxy) ก็มีผลใช้บังคับ ตัวการจะไม่มีสิทธิเพิกถอนตัวแทนไม่ว่าเวลาใด ๆ”¹⁴

ตามกฎหมายไทยได้มีนักกฎหมายท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า การมอบอำนาจให้ใครไปทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเช่นว่านี้ บางครั้งก็เรียกว่า มอบฉันทะ บางครั้งก็เรียกว่า มอบอำนาจ ดังนั้น ถ้าการมอบอำนาจเช่นว่านี้ได้ทำเป็นหนังสือ หลักฐานเช่นนี้ก็เรียกว่า ใบมอบอำนาจ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Power of Attorney” แต่คำนี้ไม่มีปรากฏในฉบับทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวการตัวแทนเลย แต่มีกล่าวไว้ในประมวลรัษฎากร ซึ่งจำต้องเสียค่าอากรแสตมป์เหมือนกับสัญญาอื่น ๆ และขออย่าไปปนคำว่า “ใบมอบอำนาจ” ที่ว่านี้กับสัญญาตัวแทน เพราะต่างกันจึงต้องเสียอากรแสตมป์ผิดกัน¹⁵ ให้ดูบัญชีอัตราอากรแสตมป์ลำดับที่ 7 และ 21 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2482 มาตรา 23 แต่อย่างไรก็ดี ถ้าจะทำในเอกสารฉบับเดียวกันก็อาจทำได้

¹⁴ William L. Cary, Melvin Aron Eisenberg, Cases and Materials on Corporations, Fifth ed. (Minesota, N.Y. : The Foundation Press Inc., 1980), p. 262.

¹⁵ ไชยเจริญ สันติศิริ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า จัดการงานนอกสั่ง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2513, หน้า 7.

ส่วนใบมอบฉันทะหรือหนังสือตั้งผู้รับฉันทะ ตรงกับคำอังกฤษว่า "Proxy" ซึ่งต้องเสีย
 16
 อากาศตมปีอีกอัตราหนึ่ง

นอกจากนั้นยังมีกฎหมายอีกท่านหนึ่งกล่าวสนับสนุนว่า หนังสือตั้งตัวแทนมี
 หลายอย่าง และมีชื่อเรียกต่างกัน ที่คุ้นหูที่สุดมี 2 ชนิด คือ ใบมอบอำนาจ (Power of Attorney)
 และ ใบมอบฉันทะ (Proxy) นั้นเป็นแต่เพียงชื่อเรียก แท้จริงแล้วมันก็คือ หนังสือมอบหมายให้
 บุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ตัวแทนไปกระทำการอันใดอันหนึ่งแทนตัวการนั่นเอง และโดยหลักแล้ว
 ใบมอบอำนาจและใบมอบฉันทะไม่จำเป็นต้องมีพยาน อยู่ที่ว่าผู้เกี่ยวข้องเชื่อว่าเป็นหนังสือตั้ง
 ตัวแทนที่แท้จริงหรือไม่¹⁷

ผู้เขียนมีความเห็นเช่นเดียวกันว่า โดยหลักการแล้วการมอบฉันทะกับการมอบ
 อำนาจก็เป็นการแต่งตั้งตัวแทนอย่างหนึ่ง แต่เนื่องจากคำว่า "การมอบฉันทะ" นั้น ในกฎหมาย
 ไทยเท่าที่พบก็เห็นมีกล่าวไว้ 3 แห่ง กล่าวคือ

- 1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะหุ้นส่วนบริษัท (เช่น มาตรา 1187)
 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการมอบฉันทะให้ออกเสียงลงคะแนนแทนผู้ถือหุ้นในการประชุมผู้ถือหุ้น
- 2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 64 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจ
 ของคู่ความหรือทนายความที่จะแต่งตั้งบุคคลใดทำการแทนได้ โดยการยื่นใบมอบฉันทะต่อศาล
 เท่านั้น

!

¹⁶ ไชยเจริญ สันติศิริ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทน นาย
 หน้า จัดการงานนอกสั่ง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2513, หน้า 40.

¹⁷ สติชัย เล็งไธสง, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวแทนนายหน้าฉบับมาตรฐาน
 (เรียงมาตรา), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2529) หน้า 46-48.

ความหมายในเรื่องทำการแทนกันในภาษาไทยนั้น ในทางปฏิบัติยังใช้กันสับสนและมีคำใช้อยู่หลายคำ โดยเหตุที่ภาษาไทยมีคำใช้กว้างขวาง พุ่มเฟื่อยเช่นคำว่า “มอบฉันทะ” หรือ “ใบมอบฉันทะ” ซึ่งเราคงจะเคยได้ยินใช้กันบ่อยๆ อันอาจมีความหมายได้ทั้งสองประการ แต่ตามที่เข้าใจ คำว่า “มอบฉันทะ” นี้ ในสมัยก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็เป็นที่เข้าใจว่าเป็นตัวแทนไปทำการแทนตัว หรือที่เรียกว่าให้ไปเป็นเอเยนต์ แต่หลังจากประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว คำนี้ก็ใช้น้อยลงไป¹⁸ ดังจะเห็นจากแนวคำพิพากษากฎีกาที่ปรากฏในเรื่องการตั้งตัวแทนนั้น มีทั้งแบบใช้ใบมอบอำนาจ และใบมอบฉันทะ ดังตัวอย่างคำพิพากษากฎีกาดังต่อไปนี้ คือ

ก) คำพิพากษากฎีกาที่ 353/2508 เจ้าของที่ดินลงลายมือชื่อมอบอำนาจให้เขาเอาโฉนดของตนไปทำการอย่างหนึ่ง โดยไม่กรอกข้อความลงในใบมอบอำนาจ เขากลับยกอภิลายมือชื่อนั้นไปทำการขายฝากที่ดินเสีย ดังนี้ เมื่อผู้ซื้อฝากไว้โดยสุจริต เจ้าของที่ดินจะอ้างความประมาทเลินเล่อของตนมาเพิกถอนนิติกรรมการขายฝากหาได้ไม่ ศาลฎีกากล่าวไว้ด้วยว่า “สุจริตด้วยกัน ผู้ประมาทเลินเล่อย่อมเป็นผู้เสียเปรียบ”

ข) คำพิพากษากฎีกาที่ 491/2492 ลงลายมือชื่อมอบฉันทะโดยไม่กรอกข้อความแล้ว ผู้รับมอบฉันทะไปกรอกข้อความโอนขายที่ดินของผู้มอบผิดไปจากที่มอบหมายโดยเจตนาทุจริต อันเป็นผิดฐานยกอภิลายมือชื่อ ตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา 315 แต่ผู้ซื้อรับโอนโดยสุจริตเช่นนี้ กรณีเข้าลักษณะความรับผิดของตัวการต่อบุคคลภายนอก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 822 ซึ่งผู้มอบจะต้องรับผิดต่อผู้ซื้อ

ค) คำพิพากษากฎีกาที่ 1472-1473/2494 เจ้าของที่ดินลงลายมือชื่อในใบมอบฉันทะแล้วปล่อยให้วางไว้ให้กรอกข้อความกันเองว่าจะให้ไปทำอะไร บุคคลภายนอกไม่ทราบเจตนาของเจ้าของที่ดิน จึงใช้ใบมอบฉันทะนั้นทำสัญญาในฐานะเป็นตัวแทนของเจ้าของที่ดินจำนองที่ดินของเจ้าของที่ดินแก่ตนเอง ดั่งนี้ย่อมถือได้ว่าบุคคลภายนอกนั้นทำแทนเจ้าของที่ดินฝ่าย

¹⁸ ไชยเจริญ สันติศิริ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทน
 นายหน้า จัดการงานนอกสั่ง, หน้า 7.

หนึ่ง ทำในฐานะส่วนตัวอีกฝ่ายหนึ่ง จึงยอมเป็นสัญญาที่มีคู่สัญญา แล้วเจ้าของที่ดินจะขอให้เพิกถอนสัญญาจำนองนั้นไม่ได้ เพราะบุคคลภายนอกกระทำไปโดยสุจริต และนับว่าเป็นการประมาทเลินเล่อของเจ้าของที่ดินเองที่ลงนามในใบมอบฉันทะเปล่าๆ เช่นนั้น

3) ประมวลรัษฎากร ซึ่งระบุเกี่ยวกับบัญชีอัตราอากรแสตมป์ที่จะต้องเสียในกรณีทำหนังสือมอบฉันทะ

ดังนั้น ความแตกต่างระหว่าง “การมอบฉันทะ” กับ “การมอบอำนาจ” นั้น จะมีก็เพียงเรื่องรายละเอียดเท่านั้น กล่าวคือ

ก) การมอบฉันทะนั้น กฎหมายได้กำหนดให้ต้องมีข้อความระบุอย่างน้อย ตามมาตรา 1188 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ ต้องระบุถึงจำนวนหุ้นซึ่งผู้มอบฉันทะนั้นถืออยู่, ชื่อผู้รับฉันทะ, ตั้งผู้รับฉันทะนั้นเพื่อการประชุมครั้งคราวใด หรือตั้งไว้ชั่วคราวระยะเวลาใด และต้องลงวันที่และลายมือชื่อผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นผู้มอบฉันทะด้วย

ข) การมอบฉันทะนั้น กฎหมายได้กำหนดให้ต้องเสียค่าอากรแสตมป์แตกต่างจากการมอบอำนาจ

นอกจากนั้น ยังมีนักกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “ใบมอบอำนาจมักจะใช้ในกิจการที่ค่อนข้างสำคัญกว่าใบมอบฉันทะ เช่น หนังสือมอบอำนาจทั่วไป มอบอำนาจให้ตัวแทนไปทำสัญญาซื้อขาย มอบอำนาจให้ฟ้องคดี เป็นต้น ส่วนใบมอบฉันทะนั้น ใช้ในกิจการฉาบฉวยไม่สำคัญนัก เช่น การขอเลื่อนคดี รับเงิน หรือรับสิ่งของไปจากศาลแทน เป็นอาทิ อันที่จริง นั้นเป็นแต่เพียงชื่อที่ใช้เรียก ส่วนเนื้อหาสาระมีน้อยอย่างเดียวกัน คือ มอบหมายให้ตัวแทนกระทำการแทนตัวการนั่นเอง จะจั่วหน้าใบมอบอำนาจเป็นใบมอบฉันทะ จั่วหน้าใบมอบฉันทะว่าเป็นใบมอบอำนาจหาใช่ข้อสำคัญไม่”¹⁹

¹⁹ สถิตย์ เล็งไธสง, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวแทนและนายหน้า ฉบับมาตรฐาน (เรียงมาตรา), หน้า 48.

4. บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการมอบฉันทะในการประชุมผู้ถือหุ้น

กฎหมายไทยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมอบฉันทะในการประชุมผู้ถือหุ้นไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ดังนี้

4.1 บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการมอบฉันทะไว้เพียง 4 มาตราเท่านั้น กล่าวคือ

มาตรา 1182 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ในการลงคะแนนโดยวิธีชুমือนั้นท่านให้นับว่าผู้ถือหุ้นทุกคนที่มาประชุมแทนมีเสียงหนึ่งเป็นคะแนนแต่ในการลงคะแนนลับท่านให้นับว่าผู้ถือหุ้นทุกคนมีคะแนนเสียง เสียงหนึ่งต่อหุ้นหนึ่งที่ตนถือ”

มาตรา 1187 บัญญัติว่า “ผู้ถือหุ้นทุกคนจะมอบฉันทะให้ผู้อื่นออกเสียงแทนตนก็ได้แต่การมอบฉันทะเช่นนี้ต้องทำเป็นหนังสือ”

มาตรา 1188 บัญญัติว่า “หนังสือตั้งผู้รับฉันทะนั้นให้ลงวันและลงลายมือชื่อผู้ถือหุ้นและให้มีรายการดังต่อไปนี้คือ

- (1) จำนวนหุ้นซึ่งผู้มอบฉันทะนั้นถืออยู่
- (2) ชื่อผู้รับฉันทะ
- (3) ตั้งผู้รับฉันทะนั้นเพื่อการประชุมคราวใดหรือตั้งไว้ชั่วระยะเวลาเพียงใด”

มาตรา 1889 บัญญัติว่า “อันหนังสือ ตั้งผู้รับฉันทะนั้น ถ้าผู้มีชื่อรับฉันทะประสงค์จะออกเสียงในการประชุมครั้งใด ต้องนำไปวางต่อผู้เป็นประธานแต่เมื่อเริ่ม หรือก่อนเริ่มประชุมครั้งนั้น”

4.2 บทบัญญัติในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องมอบฉันทะไว้เพียง 3 มาตรา กล่าวคือ

มาตรา 34 ในการประชุมผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นจะมอบฉันทะให้บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วเข้าประชุม และออกเสียงลงคะแนนแทนตนก็ได้ การมอบฉันทะต้องทำเป็นหนังสือ และลงลายมือชื่อผู้มอบฉันทะและมอบแก่บุคคลซึ่งผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทกำหนดไว้ ณ สถานที่ที่ประชุมก่อนผู้รับมอบฉันทะเข้าประชุม

หนังสือมอบฉันทะให้เป็นไปตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (1) จำนวนหุ้นที่ผู้มอบฉันทะถืออยู่
- (2) ชื่อผู้รับมอบฉันทะ
- (3) ครั้งที่ของการประชุมที่มอบฉันทะให้เข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนน

ในการออกเสียงลงคะแนน ให้ถือว่าผู้รับมอบฉันทะมีคะแนนเสียงเท่ากับจำนวนคะแนนเสียงที่ผู้ถือหุ้นมอบฉันทะมีรวมกัน เว้นแต่ผู้รับมอบฉันทะจะแถลงต่อที่ประชุมก่อนลงคะแนนว่าตนจะออกเสียงแทนผู้ซึ่งมอบฉันทะเพียงบางคน โดยระบุชื่อผู้มอบฉันทะและจำนวนหุ้นที่ผู้มอบฉันทะถืออยู่ด้วย

มาตรา 102 ผู้ถือหุ้นมีสิทธิเข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนนในการประชุมผู้ถือหุ้น แต่จะมอบฉันทะให้บุคคลอื่นเข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนนแทนก็ได้ ในการนี้ให้นำมาตรา 33 วรรคสองวรรคสี่ และวรรคห้า และมาตรา 34 มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยในกรณีการมอบฉันทะให้ยื่นหนังสือมอบฉันทะต่อประธานกรรมการหรือผู้ที่ประธานกรรมการกำหนด

มาตรา 103 เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในการประชุมผู้ถือหุ้นต้องมีผู้ถือหุ้นและผู้รับมอบฉันทะจากผู้ถือหุ้น (ถ้ามี) มาประชุมไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าคน หรือไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมด และต้องมีหุ้นนับรวมกันได้ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

เมื่อพิจารณาด้วยทกกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้เกี่ยวกับการมอบฉันทะดังกล่าวแล้ว จะเห็นว่ากฎหมายเพียงกำหนดให้ผู้ถือหุ้นมีสิทธิเข้าประชุมด้วยตนเอง (in person) หรือจะมอบฉันทะให้บุคคลอื่นเข้าประชุมผู้ถือหุ้นแทน (by proxy) ก็ได้ * แต่ในการมอบฉันทะนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือ ลงวันที่ที่ทำ ลงลายมือชื่อผู้มอบฉันทะ และจะต้องมีรายการดังต่อไปนี้ด้วย

1. จำนวนหุ้นซึ่งผู้มอบฉันทะถืออยู่
2. ชื่อผู้รับฉันทะ
3. ตั้งผู้รับฉันทะเพื่อการประชุมครั้งคราวใด หรือตั้งชั่วคราวระยะเวลาสั้นเพียงใด **

5. ปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการมอบฉันทะ

ด้วยเหตุที่ปรากฏด้วยทกกฎหมายลายลักษณ์อักษรในเรื่องนี้น้อยจึงทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการมอบฉันทะในการประชุมมากมายหลายประการ กล่าวคือ

- 1) กรณีที่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ในหนังสือมอบฉันทะ หนังสือมอบฉันทะนั้นจะมีระยะเวลาเท่าไร
- 2) การเพิกถอนการมอบฉันทะจะทำได้หรือไม่อย่างไร
- 3) ขอบเขตของการมอบฉันทะ กล่าวคือ ผู้รับฉันทะจะมีสิทธิแสดงความคิดเห็นในการประชุมหรือไม่เพียงใด หรือในการประชุมแต่ละครั้งผู้ถือหุ้นมีสิทธิตั้งผู้รับฉันทะได้กี่คน เป็นต้น

* ดู ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1187 และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 102

** ดู ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1187 และ 1188, 1189 และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 102 และ 34

4) การใช้สิทธิตามที่ได้รับมอบฉันทะ กล่าวคือ มีบทบัญญัติให้ต้องกระทำการอย่างใดก่อนการใช้สิทธิเป็นผู้รับฉันทะด้วยหรือไม่ อย่างไร

5) ปัญหาเกี่ยวกับการเชิญชวนให้มอบฉันทะในการประชุมผู้ถือหุ้น

5.1 ระยะเวลาที่การมอบฉันทะมีผลใช้บังคับ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ * กำหนดเพียงว่าในการทำหนังสือตั้งผู้รับฉันทะจะตั้ง มีรายการว่า "ตั้งผู้รับฉันทะนั้นเพื่อการประชุมคราวใด หรือตั้งไว้ชั่วระยะเวลาใด" เท่านั้นจึงทำให้เกิดปัญหาว่าใน 2 กรณีต่อไปนี้จะการมอบฉันทะจะมีผลใช้บังคับเป็นระยะเวลาเท่าใด กล่าวคือ

กรณีที่ 1 คือ กรณีที่หนังสือตั้งผู้รับฉันทะมิได้ระบุระยะเวลาสิ้นสุดไว้

กรณีที่ 2 คือ กรณีที่หนังสือตั้งผู้รับฉันทะระบุข้อความไว้กว้าง ๆ ว่า "ตั้งผู้รับฉันทะเข้าประชุมผู้ถือหุ้นใด ๆ และออกเสียงในกรณีผู้ถือหุ้นไม่อาจเข้าประชุมได้และมีผลใช้บังคับจนกว่าจะเพิกถอน"

ก่อนจะพิจารณาว่ากรณีตามปัญหา 2 กรณีข้างต้นตามกฎหมายไทยจะมีผลใช้บังคับอย่างไรนั้น ควรจะพิจารณากฎหมายต่างประเทศก่อน คือ

1) กฎหมายสหรัฐอเมริกาได้กำหนดไว้ โดยทั่วไประยะเวลาสิ้นสุดนั้น คือ มีระยะเวลา 11 เดือนนับจากวันที่หนังสือมอบฉันทะมีผลใช้บังคับ **

* ดู ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1183 (3) และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 34 (3) ก็บัญญัติเพียงว่าในหนังสือมอบฉันทะต้องมีการว่า "ครั้งที่ของการประชุมที่มอบฉันทะให้เข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนน" เท่านั้นเช่นกัน

** ดู ABA - ALI Model Bus. Corp Act Section 31, McKinney's N.Y. Bus. Corp. Law Section 609 (b).

แต่มีรัฐเดลาแวร์ ตาม Delaware General Corporation Law มาตรา 212 (1967) ได้กำหนดระยะเวลาสิ้นสุดไว้ 3 ปี

นั่นคือ ถ้าหนังสือมอบฉันทะไม่ได้กำหนดระยะเวลาสิ้นสุดไว้ เมื่อระยะเวลาครบ 11 เดือน นับจากวันที่หนังสือมอบฉันทะมีผลใช้บังคับก็ทำให้หนังสือตั้งผู้รับฉันทะสิ้นสุดโดยอัตโนมัติ ในกรณีที่มีการระบุระยะเวลาชัดเจนไว้ไม่ว่าจะมากกว่าหรือน้อยกว่า 11 เดือน ก็ สามารถบังคับได้เท่ากับระยะเวลาที่กำหนดไว้

นอกจากนั้น ยังมีอีกหลายมลรัฐที่กฎหมายกำหนดระยะเวลาสูงสุดที่สามารถ กำหนดระยะเวลาสิ้นสุดในการตั้งผู้รับฉันทะเอาไว้ เช่น California General Corporation Law Section 226 (1947) และ Okl. Bus. Corp. Act. Section 60 (1961) กำหนดระยะเวลาสูงสุดไว้ไม่เกิน 7 ปี N.C. Bus. Corp. Act. Section 55-68 (1957) กำหนดระยะเวลาสิ้นสุดไว้ไม่เกิน 10 ปี เป็นต้น²⁰

2) ส่วนกฎหมายอังกฤษนั้น ไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนโดยตรงว่าการมอบฉันทะนั้นจะ สิ้นสุดเมื่อใดแต่ Section 29 ของ The Financial Service Act (Single Property Schemes) (Exemption) Regulations 1989 (S.I.1989/28) ได้บัญญัติไว้ว่าการมอบฉันทะจะไม่มีผลบังคับเมื่อ ครบระยะเวลา 12 เดือน นับจากวันที่หนังสือมอบฉันทะมีผลใช้บังคับ

ในส่วนของกฎหมายไทยเนื่องจากไม่มีกำหนดเรื่องระยะเวลาสิ้นสุดเอาไว้ใน กฎหมายหุ้นส่วนบริษัท จึงต้องนำกฎหมายเรื่องตัวแทนมาพิจารณา เพราะว่าผู้รับฉันทะนั้นมี

²⁰ Harry G. Henn, Handbook of the Law of Corporations and Other Business Enterprises, (St.Paul, Minn : West Publishing Co.), p. 383.

ความสัมพันธ์เป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้น (รายละเอียดเหตุผลปรากฏตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 2.2 ก่อนหน้านี้) ซึ่งตามหลักกฎหมายตัวแทนนั้นสัญญาตัวแทนเกิดจากความไว้วางใจของตัวการที่มีต่อตัวแทนและเมื่อหมดความไว้วางใจตัวการจะถอนตัวแทนเมื่อใดก็ได้ทุกเมื่อ* ในขณะที่เดียวกันหากตัวการยังคงไว้วางใจ และประสงค์ให้สัญญาตัวแทนดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ก็ได้เช่นกัน เพราะเป็นการแสดงเจตนาของตัวการ ในระหว่างที่ตัวการยังไม่ยกเลิกเพิกถอนสัญญาตัวแทนก็ยังคงมีผลอยู่ตลอดเวลา ดังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 979/98 ได้วินิจฉัยไว้ว่า อเนิงโอบมอบอำนาจนั้น แม้จะล่วงนานกว่า 10 ปี ก็ไม่ทำให้สิ้นอายุไป

ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายไทยแล้วจะเห็นว่า ปัญหาในกรณีที่ 1 คือ กรณีที่หนังสือตั้งผู้รับฉันทะมิได้ระบุระยะเวลาสิ้นสุดไว้ นั้น ศาลไทยได้วางหลักกฎหมายไว้ว่า แม้จะเกิน 10 ปี หนังสือมอบอำนาจ (สัญญาตัวแทน) ก็ยังมีผลบังคับใช้ได้อยู่เสมอ

และสำหรับปัญหาของกรณีที่ 2 ก็เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาข้อความที่บัญญัติไว้กว้าง ๆ ให้ผู้รับฉันทะสามารถเข้าประชุมแทนได้ตลอดจนกว่าจะเพิกถอนนั้นคือ ไม่ได้กำหนดระยะเวลา และไม่ได้ระบุเฉพาะว่าให้เข้าประชุมครั้งใดบ้าง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นการมอบอำนาจที่ไม่ได้ระบุว่าเป็นการประชุมสามัญ หรือวิสามัญ หรือว่าการประชุมครั้งที่เท่าไร จึงพอจัดได้ว่าไม่ได้ระบุเฉพาะเจาะจง จึงเป็นการนำหลักมอบอำนาจทั่วไปมาปรับใช้ได้ ** และสามารถบังคับใช้ได้ตามกฎหมายไทยด้วย เพราะผู้รับมอบฉันทะนั้นมีความสัมพันธ์ในฐานะตัวแทนของผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นตัวการ ดังนั้นจึงสามารถนำหลักกฎหมายตัวแทนมาปรับใช้กับการมอบฉันทะได้

การมอบฉันทะอาจเป็นการทั่วไป

ซึ่งผู้รับฉันทะมีอำนาจเข้าร่วมประชุมและลง

* มาตรา 827 วรรค 1 “ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใด ๆ ก็ได้ทุกเมื่อ”

** ดู ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 801 วรรค 1

คะแนนได้ทุกครั้งทุกกรณี หรือเป็นการมอบฉันทะเฉพาะคราวก็ได้ ทำนองเดียวกับตัวแทนได้รับมอบอำนาจทั่วไป และตัวแทนได้รับมอบอำนาจแต่เฉพาะกาล²¹

5.2 การเพิกถอนการมอบฉันทะ

ทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มิได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการเพิกถอนการมอบฉันทะไว้ทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการมอบฉันทะก็คือการตั้งตัวแทนอย่างหนึ่ง ดังนั้น การมอบฉันทะก็สามารถที่จะถูกเพิกถอนได้ไม่ว่าโดยการแสดงออกชัดหรือโดยปริยาย เช่นผู้ถือหุ้นได้เข้าประชุมด้วยตนเอง²² แต่การที่ผู้ถือหุ้นเข้ามาปรากฏตัวในที่ประชุมด้วยก็ได้หมายความว่า เป็นการถอดถอนผู้รับฉันทะแล้วแต่อย่างใด เว้นเสียแต่ว่าผู้ถือหุ้นได้ใช้สิทธิลงมติด้วยตนเองเมื่อใด ก็จะถือว่าเป็นการเพิกถอนการมอบฉันทะแล้ว²³

การทำหนังสือมอบฉันทะให้กับอีกบุคคลหนึ่งในภายหลังก็ถือว่าเป็นการเพิกถอนการมอบฉันทะสำหรับผู้รับมอบฉันทะคนแรกได้เช่นกัน²⁴

²¹ ไสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท, หน้า 413-414.

²² Harry G. Henn, Handbook of the Law of Corporations and Other Business Enterprises, p. 382.

²³ M. Clive Schitthoff, Palmer's Company Law. (London : Steven & Sons, 1982) , p. 742.

²⁴ พิเศษ เสตเสถียร, กฎหมายการจัดการบริษัท, หน้า 16.

เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 826 วรรค 2 ซึ่งกำหนดให้ สัญญาตัวแทนระงับเมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ดังนั้นถ้าผู้ถือหุ้นถึงแก่ความตายก็ย่อม เป็นการเพิกถอนการมอบฉันทะ ทำให้ผู้รับมอบฉันทะหมดสิทธิเข้าประชุมและลงคะแนนเสียง ด้วย

ผู้รับฉันทะมีฐานะเป็นตัวแทน จึงอาจถูกถอดถอนเมื่อใดก็ได้ รวมถึงการมอบ ฉันทะอาจจะระงับไปด้วยเหตุที่ผู้รับฉันทะตายหรือสิ้นความสามารถ²⁵

กฎหมายสหรัฐอเมริกา หลายมลรัฐ เช่น Minnesota, New York, North Carolina, Ohio, Oklahoma, Pennsylvania ได้บัญญัติไว้ว่า ความตายของผู้ถือหุ้นจะถือเป็นการเพิกถอน การมอบฉันทะก็ต่อเมื่อบริษัทนั้นได้รับทราบเกี่ยวกับความตายของผู้ถือหุ้นเป็นลายลักษณ์อักษร ก่อนที่จะมีการประชุมหรือลงคะแนนเท่านั้น²⁶ และในกรณีนี้ตามกฎหมายไทยก็น่าจะอนุโลม นำเอามาตรา 828 ที่ว่าเมื่อตัวการตาย ตัวแทนต้องจัดการอันสมควรทุกอย่างเพื่อจะปกป้อง รักษาประโยชน์อันเขาได้มอบหมายแก่ตนมาใช้ได้²⁷

กฎหมายอังกฤษก็มีบัญญัติเรื่องความตายของผู้ถือหุ้นไว้เช่นเดียวกับของ สหรัฐอเมริกา คือบริษัทต้องทราบเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนการประชุมจึงจะถือเป็นการเพิก ถอนการมอบฉันทะ โดยได้บัญญัติไว้ใน Regulation 63 ของ Table A²⁸

²⁵ ไสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วน และบริษัท, หน้า 414.

²⁶ Harry G. Henn, Handbook of the Law of Corporations and Other Business Enterprises, p. 384.

²⁷ พิเศษ เสตเสถียร, กฎหมายการจัดการบริษัท, หน้า 17.

²⁸ Geoffery Morse, Enid A. Marshall et al, Charlesworth & Morse, Company Law, fourteenth edition, (London : Sweet & Maxwell/Stevens), 1991, p. 334.

ในกรณีนี้มีปัญหาว่าถ้าการมอบฉันทะได้ระบุว่าจะไม่อาจเพิกถอนได้จะมีผลใช้บังคับได้หรือไม่ เพียงใดตามกฎหมายไทย

* ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาหลายมลรัฐได้กำหนดเกี่ยวกับการทำหนังสือมอบฉันทะแบบเพิกถอนไม่ได้ไว้ เช่น New York Business Corporation Law Section 609 (b) บัญญัติให้สามารถเพิกถอนการมอบฉันทะได้เสมอตามความพอใจของผู้มอบฉันทะ แต่หากเป็นการมอบฉันทะให้กับบุคคลบางประเภทตาม Section 609 (f) ก็สามารถทำหนังสือมอบฉันทะแบบเพิกถอนไม่ได้ ซึ่งบุคคลตาม Section 609 (f) นั้นมี 5 ประเภทดังนี้ คือ

1. ผู้รับจํานำ
2. ผู้ซื้อหรือตกลงจะซื้อหุ้น
3. เจ้าหนี้ซึ่งขยายระยะเวลาชำระหนี้ หรือ ให้สินเชื่อเพื่อเป็นการตอบแทนจึงต้องทำหนังสือมอบฉันทะชนิดเพิกถอนไม่ได้ให้แก่เจ้าหนี้
4. ผู้ได้รับการว่าจ้างเป็นเจ้าหน้าที่บริษัท โดยสัญญาจ้างได้ระบุชื่อผู้รับจ้าง และระยะเวลาการจ้าง และมีเงื่อนไขว่าจะต้องมอบหนังสือมอบฉันทะแบบเพิกถอนไม่ได้เป็นการตอบแทน
5. บุคคลผู้ได้รับแต่งตั้งให้ลงมติตามข้อตกลงระหว่างผู้ถือหุ้น ตาม Section 620

หนังสือมอบฉันทะแต่งตั้งแบบเพิกถอนไม่ได้ ตาม Section 609 (f) ดังกล่าวนี จะสิ้นสุดลงเมื่อ

1. สัญญาจํานำระงับ
2. เมื่อผู้ซื้อเป็นผู้ถือหุ้น
3. เมื่อได้รับชำระหนี้แก่เจ้าหนี้เสร็จสิ้น
4. เมื่อระยะเวลาตามสัญญาว่าจ้างสิ้นสุดลง
5. เมื่อข้อตกลงระหว่างผู้ถือหุ้นระงับลงแล้ว

* ดู Delaware General Corporation Law, Section 212 (c)

ในกรณีของการชำระหนี้เสร็จสิ้นและเมื่อระยะเวลาตามสัญญาว่าจ้างถูกจ้างได้สิ้นสุดลงตามข้อ 3 และ 4 ข้างต้นนั้น Section 609 (g) ได้กำหนดอายุของการมอบฉันทะแบบเพิกถอนไม่ได้ไว้ด้วย กล่าวคือ สามารถเพิกถอนการมอบฉันทะใน 2 กรณีนี้ได้เมื่อครบ 3 ปี นับแต่วันที่มีการมอบฉันทะ หรือนับแต่วันที่ระยะเวลาการจ้างสิ้นสุดลง แล้วแต่กรณีว่าระยะเวลาไหนสั้นกว่า

นอกจากนั้นตาม Section 609 (h) ก็ยังได้กำหนดว่า ถ้าได้มีการกำหนดถึงการมอบฉันทะแบบเพิกถอนไม่ได้ไว้ในใบหุ้นแล้วละก็ ผู้รับซื้อหุ้นย่อมต้องผูกพันกับข้อความที่เพิกถอนไม่ได้นี้ด้วย

* ศาลสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยว่า การมอบฉันทะสามารถเพิกถอนได้เหมือนการมอบอำนาจ นั่นคือ เมื่อมีเจตนาเพิกถอน หรือเมื่อไม่มีความสามารถตามกฎหมาย หรือเมื่อผู้ถือหุ้นตาย แต่ทั้งนี้ถ้ามันเป็นเรื่องที่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง หรือเป็นการให้หลักประกันการชำระหนี้เพื่อตอบแทนการที่เขาให้สินเชื่อ (เครดิต) ก็สามารถเพิกถอนการมอบฉันทะได้

ตามกฎหมายอังกฤษ การแต่งตั้งผู้รับฉันทะก็เหมือนกับการแต่งตั้งตัวแทนทั่ว ๆ ไป ซึ่งอาจถูกเพิกถอนไม่ว่าเวลาใด ๆ ก็ได้ ในเรื่องดังต่อไปนี้คือ

- ก) เมื่อผู้ถือหุ้นตาย ล้มละลาย หรือไร้ความสามารถ ซึ่งในกรณีนี้จะเป็นการเพิกถอนโดยอัตโนมัติทันที
- ข) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในหุ้นโดยการโอนหุ้น
- ค) เมื่อผู้ถือหุ้นเข้าประชุมและลงมติด้วยตนเอง ก่อนที่ผู้รับมอบฉันทะจะลงมติ

* ดู คดี Marshall, C. J., in Hunt, 5 L. Ed. 589 (1823). และ Restatement, Second, Agency Section 138 (1958)

แต่ทั้งนี้ ถ้าผู้รับมอบฉันทะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ในฐานะผู้รับจ้างหรือผู้รับโอนหุ้นที่ยังไม่มีการจดทะเบียนโอนหุ้น เหตุดังกล่าวทั้งข้อ ก, ข และค ก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นเหตุเพิกถอนการมอบฉันทะแต่อย่างใด²⁹

ในการมอบฉันทะนั้น ถ้าผู้รับมอบฉันทะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เช่น เป็นการทำให้เป็นหลักประกันการชำระหนี้เงินกู้ก็ได้ สามารถระบุเงื่อนไขในหนังสือมอบฉันทะว่า “ถ้าผู้ถือหุ้นเข้าประชุมเอง ก็ให้ถือว่าการมอบฉันทะเป็นอันไร้ผล”³⁰

* นอกจากนั้น มีท่าน Plamer ได้กล่าวไว้ว่า ในการแต่งตั้งผู้รับมอบฉันทะ โดยระบุว่าไม่สามารถเพิกถอนได้นั้น จะสามารถเพิกถอนได้ ถ้าไม่มีค่าตอบแทนที่มีค่า และการเพิกถอนนั้นจะต้องสอดคล้องกับที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทด้วย³¹

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายอังกฤษและจะเห็นว่า ก็มีหลักการเช่นเดียวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ การมอบฉันทะชนิดเพิกถอนไม่ได้นั้น ก็สามารถมีผลบังคับใช้ได้เช่นกัน แต่จะต้องเป็นกรณีที่ผู้รับฉันทะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย หรือต้องใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ และนอกจากนั้น ท่าน Bentham ได้ให้หลักการพิจารณาว่าอย่างไรจึงจะถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียไว้ว่า “จะต้องเป็นเรื่องที่ต้องมีค่าตอบแทนมาเกี่ยวข้องเสมอ เช่น ในการทำ Voting Agreement เป็นต้น”³²

1

²⁹ Robert R. Pennington Ltd., Pennington's Company Law, sixth editon, p. 629.

³⁰ John H. Farrar, Farrar's Company Law, p. 329.

³¹ Clive M. Schmitthoff, Palmer's Company Law, V1 , p. 7100.

³² John H. Farrar, Farrar's Company Law, p. 143.

* ดูคดี Spiller v. Mayo (Rhodesia), etc., Co., [1926] W.N. 78.

ตามกฎหมายไทย ไม่มีหลักกฎหมายโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องนี้เช่นกับของสหรัฐอเมริกา ในส่วนของกฎหมายไทยก็คงต้องพิจารณาจากกฎหมายตัวแทน ซึ่งตัวการจะถอนตัวแทนเมื่อใดก็ได้ทุกเมื่อ * เสาเหตุที่กฎหมายให้อำนาจตัวการเลิกสัญญาได้โดยง่ายเช่นนี้ เพราะสัญญาตัวแทนเกิดจากความไว้วางใจของตัวการที่มีต่อตัวแทน เพราะฉะนั้นถ้าตัวการไม่ไว้วางใจที่จะให้ตัวแทนกระทำการแทนตนต่อไป ก็ไม่ควรจะไปบังคับให้ต้องจ่ายอมาให้ตัวแทนซึ่งตนไม่ปรารถนาเสียแล้ว กระทำการให้เขาต่อไป³³

แต่อย่างไรก็ตามในประเด็นปัญหาการมอบฉันทะชนิดเพิกถอนไม่ได้นี้ ได้มีนักกฎหมายมีความเป็น 2 แนว คือ

แนวที่ 1 เห็นว่าการมอบฉันทะชนิดเพิกถอนไม่ได้นั้น ใช้บังคับได้ตามกฎหมายไทย กล่าวคือ

1) สัญญาตัวแทน แม้กฎหมายจะให้อำนาจตัวการเลิกสัญญาได้โดยง่าย เพราะสัญญาตัวแทนเกิดจากความไว้วางใจของตัวการที่มีต่อตัวแทน และหากตัวการไม่ไว้วางใจที่จะให้ตัวแทนกระทำการต่อไป ก็ไม่ควรจะไปบังคับให้ต้องจ่ายอมาให้ตัวแทน ซึ่งตนไม่ปรารถนาเสียแล้ว กระทำการให้เขาต่อไปก็ตาม แต่มีข้อยกเว้นที่ตัวการจะถอนอำนาจที่ให้ไว้กับตัวแทนไม่ได้ในกรณีดังต่อไปนี้

ก. “มีข้อตกลงว่าจะไม่ถอนอำนาจ” ข้อสัญญานี้ผูกมัดตัวการตัวการจึงถอนตัวแทนไม่ได้ เว้นแต่จะมีการผิดหน้าที่ของฝ่ายตัวแทน

ข. เป็นสัญญาตัวแทนเพื่อประโยชน์ของตัวเอง กรณีนี้เพิกถอนไม่ได้ เพราะว่าเป็นการตั้งตัวแทนไปกระทำการเพื่อประโยชน์ของตัวเอง จึงไม่ใช่การมอบอำนาจ แต่เป็นการให้สิทธิแก่เขา ตัวการจึงทำให้เขาเสื่อมสิทธิไม่ได้³⁴

* ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 827 วรรคแรก.

³³ สติติย์ เล็งไธสง, คำอธิบายกฎหมาย/ลักษณะตัวแทนและนายหน้า, 2529, หน้า 248.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

2) การมอบฉันทะในการออกเสียงลงคะแนนแบบไม่เพิกถอน เพื่อเป็นหลักประกัน หรือเป็นการตอบแทนที่ผู้รับฉันทะให้สินเชื่อแก่ผู้มอบฉันทะนั้น การมอบฉันทะเช่นนี้เพิกถอนไม่ได้ เพราะไม่ใช่เรื่องตัวการตัวแทนธรรมดา แต่เป็นสัญญาที่ต่างตอบแทนประเภทหนึ่ง ซึ่งโดยหลักกฎหมายของเรื่องสัญญาต่างตอบแทน หากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งชำระหนี้แล้ว อีกฝ่ายหนึ่งก็ต้องชำระหนี้ของตนตอบแทน ดังนั้น ในเมื่อเจ้าหนี้ให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ก็ต้องมอบฉันทะให้เจ้าหนี้โดยจะเพิกถอนไม่ได้ เป็นการชำระหนี้ตอบแทนในส่วนของตนด้วย และหากยอมให้ตัวการเพิกถอนอำนาจตัวแทนทั้งที่ตนได้รับประโยชน์ (คือ ได้รับสินเชื่อ) ไปแล้ว น่าจะถือได้ว่าเป็นการใช้สิทธิของตนโดยไม่สุจริต³⁵

สำหรับแนวความคิดแรกนี้ มีคำวินิจฉัยศาลฎีการองรับ กล่าวคือ จำเลยมอบฉันทะในการซื้อสลากกินแบ่ง ให้โจทก์ออกทุนเป็นผู้ซื้อ มีระยะเวลา 1 ปี โดยตกลงกันว่าจำเลยจะได้ส่วนลดเล่มละ 8 บาท โจทก์ได้ส่วนลดเล่มละ 6 บาท โจทก์จำหน่ายสลากเอง หากจำหน่ายไม่หมด โจทก์จะต้องขาดทุน แต่จำเลยยังได้ส่วนลดเล่มละ 8 บาทเท่าเดิม โดยไม่ต้องลงทุนลงแรงและเสี่ยงต่อการขาดทุนแต่อย่างใด ดังนี้ ไม่ใช่เรื่องตัวการ ตัวแทนธรรมดา แต่เป็นสัญญาต่างตอบแทน จำเลยไม่มีสิทธิบอกเลิกสัญญา นอกจากโจทก์ยินยอมด้วย หรือโจทก์เป็นฝ่ายผิดสัญญา การที่จำเลยถอนหนังสือมอบฉันทะขณะที่หนังสือนั้นยังมีผลใช้บังคับอยู่ จำเลยจึงเป็นฝ่ายผิดสัญญา ต้องชดใช้ค่าเสียหายตามที่โจทก์ขาดรายได้ไปให้แก่โจทก์ (ฎีกาที่ 1364/2519)³⁶

³⁵ ฎีกาฎีกานต์ พิพิธกุล, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้น : ศึกษาเฉพาะกรณีมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น,” หน้า 186.

³⁶ กุศล บุญเย็น, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า, พิมพ์ครั้งที่ 8, หน้า 164-165.

แนวที่ 2 เห็นว่าเพิกถอนได้ กล่าวคือ

- 1) ถ้าตัวการยอมเสียค่าเสียหาย ก็เพิกถอนได้³⁷
- 2) เพิกถอนได้ ในกรณีที่มีข้อตกลงระหว่างผู้ถือหุ้นระบุว่า จะไม่เพิกถอนการมอบฉันทะในการออกเสียงลงคะแนน เพื่อให้ผู้ถือหุ้นอีกกลุ่มมีอำนาจจัดการบริษัทตลอดไป เพราะกรณีนี้ไม่ใช่สัญญาต่างตอบแทน กล่าวคือ ผู้มอบฉันทะไม่ได้รับประโยชน์ใด ๆ จากผู้รับมอบฉันทะ ผู้มอบฉันทะมีหน้าที่จะต้องชำระให้แก่ผู้รับมอบฉันทะเพียงฝ่ายเดียว คือหน้าที่จะไม่เพิกถอนการมอบฉันทะ ในขณะที่ผู้รับมอบฉันทะไม่มีหนี้ใด ๆ ที่จะต้องชำระแก่ผู้มอบฉันทะเลย ดังนั้นผู้มอบฉันทะจึงน่าจะเพิกถอนการมอบฉันทะได้ แต่จะต้องชดใช้ในความเสียหายที่เกิดแก่ผู้รับมอบฉันทะด้วย เพราะถือได้ว่าตนผิดข้อตกลงที่ได้ให้ไว้ว่า จะไม่เพิกถอนการมอบฉันทะ และนอกจากนั้น ในกรณีนี้ยังเห็นว่าข้อตกลงเช่นนี้ระหว่างผู้ถือหุ้นน่าจะเป็นการตัดสิทธิพื้นฐานในการออกเสียงลงคะแนนของผู้ถือหุ้นอย่างสิ้นเชิง เพราะเป็นการมอบฉันทะให้ตลอดไปเป็นการถาวร³⁸
- 3) การที่กฎหมายยอมให้ตัวการถอนอำนาจตัวแทนนั้น เป็นแต่ทำให้สัญญาตัวแทนระงับสิ้นไปเท่านั้น หากกระทบกระเทือนถึงสิทธิของตัวแทน ในอันที่จะได้รับชดใช้ความเสียหายแต่อย่างใด ๆ ที่เกิดจากการถอนอำนาจนั้นไม่³⁹

³⁷ มาโนช สุขทิวาพนฤพตม, บันทึกคำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า พร้อมด้วยภาคผนวกคำพิพากษาฎีกาและวิจารณ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518), หน้า 212.

³⁸ ธรรมนูญกานต์ พิพิธกุล, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้น : ศึกษาเฉพาะกรณีมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น,” หน้า 186.

³⁹ คำพิพากษาประจำปีพุทธศักราช 2509, (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2509), หน้า 2436.

มีคำพิพากษาที่ 1087/2509 รับรองหลักนี้ กล่าวคือ ได้วินิจฉัยไว้ว่า ตามมาตรา 827 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ตัวการจะถอนตัวแทนเสียเวลาใดก็ได้ทุกเมื่อ เหตุนี้ แม้การถอนอำนาจจะเป็นการผิดสัญญา โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับมอบอำนาจ ก็ไม่มีสิทธิที่จะบังคับให้ จำเลยมอบอำนาจให้ตนได้ทำเหมือนแร่อต่อไปจนครบกำหนดเวลาตามสัญญา เป็นกรณีที่โจทก์ ย่อมต้องรับรู้ถึงผลที่จะเกิดเช่นนี้แล้ว ดังนั้นศาลย่อมคำนวณค่าเสียหายให้โจทก์เป็นเงินจำนวน หนึ่ง โดยกะประมาณจากรายได้ของโจทก์ชั่วระยะเวลาที่โจทก์ควรจะได้รับค่าเสียหายของ โจทก์ที่จะมีต่อไป เพราะไม่สามารถทำเหมือนแร่อของจำเลยได้⁴⁰

เมื่อได้พิจารณาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าศาลไทยยอมรับบังคับให้ได้ โดยขึ้นอยู่กับ ข้อเท็จจริงแต่ละกรณี ซึ่งตรงตามแนวความคิดของนักกฎหมาย ซึ่งแต่ละแนวความคิดก็ได้วิเคราะห์ปัญหาใกล้เคียงกับกฎหมายต่างประเทศ กล่าวคือ กฎหมายไทยน่าจะยอมรับบังคับให้ใน กรณีที่เป็นการมอบฉันทะ เป็นหลักประกันเพื่อตอบแทนที่ผู้รับฉันทะให้สินเชื่อ เพราะว่าเป็น สัญญาต่างตอบแทนประเภทหนึ่ง และเพื่อเป็นการช่วยแก้ไข้ปัญหาในทางปฏิบัติอันเนื่องจากใน ปัจจุบันการขยายตัวของธุรกิจมีมาก ความต้องการเงินกู้เมื่อเทียบกับจำนวนหลักประกันอยู่ประ เภทอสังหาริมทรัพย์ หรือแม้แต่สิทธิเรียกร้องใด ๆ อันอาจเป็นหลักประกันสินเชื่อได้นั้นอยู่ในสัดส่วนที่ไม่สมดุล ลูกหนี้อยู่ในฐานะขาดแคลนหลักประกันประเภทอสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น หาก กฎหมายยอมรับบังคับให้การมอบฉันทะชนิดเพิกถอนไม่ได้สามารถใช้ได้ตามกฎหมายไทยแล้วละ ก็ คงจะเอื้อประโยชน์ในทางธุรกิจแก่ทั้งฝ่ายเจ้าหนี้และลูกหนี้ด้วยอย่างแน่นอน

⁴⁰ หลวงประพนธ์ นิติสรรค์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า จัดการงานนอกสั่ง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477), หน้า 71.

5.3 ขอบเขตหรือขีดจำกัดของการมอบฉันทะ

กฎหมายสหรัฐอเมริกาบัญญัติหลักทั่ว ๆ ไปว่า การมอบฉันทะ เป็นการให้อำนาจผู้รับมอบฉันทะออกเสียงลงคะแนนในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนการมีการประชุม แม้เรื่องดังกล่าวจะมีได้ระบุไว้ในหนังสือนัดประชุมก็ตาม⁴¹

* ผู้รับมอบฉันทะไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ถือหุ้น แต่จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะเป็นตัวแทนได้⁴²

นอกจากนั้น กฎหมายอังกฤษก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับขอบเขตของการมอบฉันทะไว้อีกหลายประการ ดังนี้

1) ในบริษัทเอกชน ผู้ถือหุ้นแต่ละคนไม่สามารถตั้งผู้รับมอบฉันทะได้มากกว่า 1 คน สำหรับการประชุมครั้งหนึ่ง แต่หากมีข้อบังคับกำหนดให้ตั้งผู้รับมอบฉันทะมากกว่า 1 คน ก็ให้ทำได้⁴³ ส่วนบริษัทมหาชนนั้น กฎหมายกำหนดให้สามารถตั้งผู้รับมอบฉันทะได้มากกว่า 1 คน สำหรับการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ ซึ่งผู้ถือหุ้นสามารถแบ่งจำนวนหุ้นให้ผู้รับมอบฉันทะแต่ละคนลงคะแนนได้ หรืออาจตั้งให้ผู้รับมอบฉันทะทุกคน ลงคะแนนรวมกันก็ได้ ทั้งนี้ การที่กฎหมายยอมให้ตั้งผู้รับมอบฉันทะมากกว่า 1 คน ก็เพื่อให้ผู้รับมอบฉันทะอื่กราย สามารถลงคะแนนแทนอื่กรายที่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้นั้นเอง⁴⁴

⁴¹ Harry G. Henn, Handbook of the Law of Corporations and Other Business Enterprises, p. 382.

⁴² *Ibid.*, p. 382.

* ดู Farrar 's Company Law, p. 327-328. และ Charlesworth & Morse Company Law, p. 334. ซึ่งเป็นกรณีของกฎหมายอังกฤษซึ่งบัญญัติไว้สอดคล้องกับสหรัฐอเมริกา

⁴³ Geoffery Morse, Enid a. Marshall et al.(1991) , Charlesworth & Morse Company Law, 14th. edition, p. 334.

⁴⁴ Robert R. Pennington Ltd., Pennington 's Company Law, sixth edition, p. 628.

2) * หนังสือบอกกล่าวนัดประชุมจะต้องระบุเรื่องอำนาจในการแต่งตั้งผู้รับมอบฉันทะไว้ด้วยว่า จะตั้งได้หรือไม่ หากตั้งได้จะต้องระบุด้วยว่าตั้งได้ที่คน ไม่เช่นนั้นกรรมการและ Secretary of Company จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ⁴⁵

3) ** การออกหนังสือเชิญชวนให้มอบฉันทะนั้น จะต้องส่งให้แก่ผู้ถือหุ้นทุกคน กรรมการจะเลือกส่งให้เฉพาะฝ่ายตนไม่ได้ ถ้าเลือกส่งก็ต้องรับผิดชอบ⁴⁶

4) ค่าใช้จ่ายของบริษัทที่เกิดจากการเชิญชวนให้มอบฉันทะ ซึ่งเจ้าหน้าที่บริษัทส่งให้เฉพาะผู้ถือหุ้นที่เป็นฝ่ายตนนั้น เจ้าหน้าที่บริษัทจะต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบ เว้นแต่มีการเชิญชวนโดยส่งให้กับผู้ถือหุ้นทุกคน เจ้าหน้าที่ของบริษัทจึงไม่ต้องรับผิดชอบ ***

5) + ประการสำคัญก็คือ ยอมให้ผู้รับมอบฉันทะพูดในที่ประชุมได้เฉพาะในกรณีของบริษัทเอกชนเท่านั้น⁴⁷ ส่วนบริษัทมหาชน ผู้รับมอบฉันทะไม่มีสิทธิพูดในที่ประชุม แต่หากว่ามีข้อบังคับกำหนดให้สามารถมอบฉันทะให้พูดในที่ประชุมได้ ก็สามารถทำได้⁴⁸

แต่เมื่อพิจารณากฎหมายไทย ตามที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 2.4 เรื่องบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว จะเห็นว่ากฎหมายกล่าวเฉพาะว่าผู้รับฉันทะมีสิทธิเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงเท่านั้น จึงทำให้เกิดปัญหาว่ากฎหมายไทยยอมรับ ให้ผู้รับมอบฉันทะมีสิทธิออกความคิดเห็นและพูดในที่ประชุมได้หรือไม่

⁴⁵ Geoffery Morse, Enid a. Marshall et al. (1991), Charlesworth & Morse Company Law, p. 334.

* ดู The Company Act of 1985, Section 372 (4).

⁴⁶ John H. Farrar, Farrar's Company Law, p. 328.

** ดู The Company Act of 1985, Section 372 (6).

*** ดู The Company Act of 1985, Section 372 (6).

+ ดู Table A, Regulation 59 และ Section 372 (1).

⁴⁷ Geoffery Morse, Enid a. Marshall et al. (1991), Charlesworth & Morse Company Law, p. 334. และ Plamer, p.7098, V.1.

⁴⁸ John H. Farrar, Farrar's Company Law, p. 328.

มีนักกฎหมายท่านหนึ่ง เห็นว่า มาตรา 1187 และ 1189 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น กล่าวถึงเฉพาะสิทธิในการลงคะแนนของผู้รับมอบฉันทะเท่านั้น ฉะนั้นว่ากันโดยเคร่งครัดแล้ว ผู้รับมอบฉันทะน่าจะไม่มีสิทธิออกความคิดเห็นในที่ประชุม คงมีแต่สิทธิที่จะเข้าไปฟังการประชุมและลงมติเท่านั้น⁴⁹

ตามกฎหมายอังกฤษนั้น ในการประชุมเจ้าหนี้ ในกรณีบริษัทล้มละลาย The Insolvency Rules 1986, Rule 7.14 บัญญัติให้ผู้รับมอบฉันทะเข้าประชุมและพูดแสดงความคิดเห็นตลอดจนลงมติได้⁵⁰

ในประเด็นปัญหานี้ หากมีการระบุข้อความในหนังสือมอบฉันทะโดยชี้ชัดแจ้งว่ามอบอำนาจให้แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมด้วย จะสามารถบังคับได้หรือไม่ เพราะในกฎหมายอังกฤษนั้น การมอบฉันทะอาจทำในลักษณะกว้าง ๆ ให้ผู้รับฉันทะลงมติอย่างใดก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร หรืออาจจะระบุเจาะจงให้ลงมติไปในทางเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้⁵¹

5.4 การใช้สิทธิตามที่ได้รับมอบฉันทะ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1189 ได้กำหนดให้ผู้รับมอบฉันทะซึ่งจะใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนจะต้องนำหนังสือมอบฉันทะไปวางต่อประธานแต่เริ่มแรก หรือ

⁴⁹ ไสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท, หน้า 413.

⁵⁰ Clive M. Schmitthoff, Plamer's Company Law, Volume 3, p. 15299.

⁵¹ Geoffery Morse, Charlesworth and Cain Company Law, 12th. ed., (London : Stevens & Sons, 1983), p. 319.

ก่อนเริ่มประชุมครั้งนั้น และในกรณีบริษัทมหาชน กฎหมายกำหนดให้มอบหนังสือมอบฉันทะให้แก่ประธานที่ประชุมก่อนผู้รับมอบฉันทะเข้าประชุม *

มีนักกฎหมายท่านหนึ่งกล่าวว่า ผู้รับฉันทะจะไปออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมครั้งใด ก็จะต้องนำหนังสือแต่งตั้งคนนั้นไปวางต่อผู้เป็นประธานแต่เมื่อเริ่ม หรือก่อนเริ่มประชุมในครั้งนั้น และเป็นหน้าที่ของเลขานุการที่จะต้องตรวจหนังสือตั้งผู้รับฉันทะนั้น ว่ามีลายมือชื่อผู้ถือหุ้นถูกต้อง มีจำนวนหุ้นตรงกับที่ผู้มอบฉันทะถืออยู่หรือไม่ และมีชื่อผู้รับฉันทะกับการตั้งฉันทะเพื่อคราวใด เมื่อถูกต้องแล้ว เลขานุการจึงจะอนุญาตให้ผู้รับฉันทะนั้นเข้าประชุมได้ ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปถูกต้องตามพิธีการ กฎหมายจึงบัญญัติว่า ผู้รับฉันทะต้องนำหนังสือนั้นไปวางต่อผู้เป็นประธาน ซึ่งโดยปกติก็มอบให้กับเลขานุการก่อนเริ่มการประชุม ถ้าการตั้งผู้รับฉันทะเพื่อการประชุมครั้งเดียว เลขานุการก็จะยึดหนังสือนั้นไว้เพื่อเป็นหลักฐาน และถ้ามีการตั้งชั่วคราวระยะเวลาที่มีการประชุมตั้งแต่เมื่อใดถึงเมื่อใดแล้ว เลขานุการก็มักจะขอรับหนังสือนั้นเก็บไว้ และแจ้งผู้รับมอบฉันทะว่า ถ้ามาประชุมคราวต่อไป ก็ขอได้โปรดนำเลขหมายหุ้นมาเพื่อค้นหาโดยบทบัญญัตินี้ผู้รับฉันทะจะออกเสียงลงคะแนนเชื่อไปก่อน แล้วรับสัญญาว่าจะไปนำหนังสือตั้งผู้รับฉันทะมาภายหลังนั้นไม่ได้ และประธานก็จะอนุญาตให้ผู้ใดผู้หนึ่งทำดั่งนั้นไม่ได้ หนังสือตั้งผู้รับฉันทะซึ่งไม่ได้กรอกชื่อผู้รับฉันทะนั้น เป็นหนังสือที่ใช้ไม่ได้ ถ้าหนังสือนั้นเวลานำมาวางไม่มีชื่อผู้รับฉันทะ และผู้ถือจะขอมากรอกชื่อของตนลงในขณะที่มาวางแล้วนั้น มีความเห็นว่าการมากรอก ดั่งนั้นไม่ทำให้หนังสือตั้งผู้รับฉันทะสมบูรณ์ขึ้น ผู้นำไปวางไม่มีสิทธิออกเสียงในการประชุม⁵²

สำหรับกฎหมายอังกฤษนั้น ได้บัญญัติระยะเวลาที่ต้องมอบหนังสือมอบฉันทะก่อนการประชุมไว้ชัดเจน คือ มาตรา 372 (5) ของ Company Act 1985 นั้น ได้บัญญัติให้

* ดู พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 102

⁵² ทวี เจริญพิทักษ์, คำอธิบายโดยพิสดารกฎหมายหุ้นส่วนบริษัท,

(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2520), หน้า 471-472.

ผู้รับมอบฉันทะจะต้องนำหนังสือมอบฉันทะไปวางต่อคณะกรรมการบริษัท ภายใน 48 ชั่วโมง ก่อนการประชุม หากบริษัทมีข้อบังคับกำหนดระยะเวลาที่ต้องนำมาวาง เป็นเวลามากกว่า 48 ชั่วโมง ข้อบังคับเช่นนี้ถือว่าเป็นโมฆะ⁵³ และสำหรับในกรณีลงมติฉบับนั้น Regulation 62 ของ Table A บัญญัติให้ต้องนำไปวางภายใน 24 ชั่วโมงก่อนการประชุม หากไม่เช่นนั้น ถือว่าไม่มีสิทธิลงคะแนน⁵⁴

* นอกจากนั้น Article 62 ของ Table A ได้บัญญัติไว้ในกรณีที่มีการเลื่อนประชุม (Adjournment of General Meetings) แต่ผู้รับมอบฉันทะไม่ได้นำหนังสือมอบฉันทะไปยื่นให้ยอมรับเข้าประชุมในคราวที่นัดประชุม จึงทำให้ผู้รับมอบฉันทะไม่มีสิทธิยื่นให้ยอมรับหนังสือมอบฉันทะให้เข้าประชุมในวันที่ประชุมใหม่นี้ เว้นแต่ข้อบังคับจะกำหนดไว้ให้ได้⁵⁵

ส่วนกฎหมายสหรัฐอเมริกา นั้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีการระบุระยะเวลาที่ต้องมอบหนังสือมอบฉันทะก่อนการประชุมอย่างชัดเจนเหมือนในกฎหมายของอังกฤษก็ตาม แต่ก็ได้มีหลักกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการใช้สิทธิตามที่ได้รับมอบฉันทะดังนี้คือ

1) ถ้ามีการตั้งผู้รับมอบฉันทะหลายคนรวมกัน ก็ให้ผู้รับมอบฉันทะเหล่านั้น ระบุให้ชัดเจนว่าจะให้ใครเป็นผู้ใช้สิทธิแทน⁵⁶

⁵³ Geoffrey Morse, Charlesworth & Morse Company Law, p. 330-331.

⁵⁴ John H. Farrar, Farrar's Company Law, p. 336.

* ดู Jackson V. Hamlyn, [1953], Ch. 577.

⁵⁵ Clive M. Schmitthoff, Palmer's Company Law, V 1, p. 7102.

⁵⁶ Harry G. Henn, Handbook of the Law of Corporations and Other Business Enterprises, p. 385.

** กรณีนี้ตามกฎหมายไทยนั้น หากมิได้ระบุให้ชัดเจนว่าให้ตัวแทนแยกกันทำเป็นสัดส่วน กฎหมายให้สันนิษฐานว่าตัวแทนต่างคนจะจัดการโดยลำพังไม่ได้และการวินิจฉัยหน้าที่

และความรับผิดชอบของตัวแทนทุกคนต้องนำบทบัญญัติว่าด้วยลูกหนี้เจ้าหนี้หลายคนมาใช้บังคับ แต่ถ้าเป็นกรณีตัวการหลายคนหรือสัญญาตัวแทนมีหลายฉบับ ก็ไม่ตกอยู่ในข้อสันนิษฐานตามนี้⁵⁷

2) ถ้าผู้รับมอบฉันทะทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนโดยไม่ชื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ของตน ผู้ถือหุ้นก็มีสิทธิห้ามไม่ให้ผู้รับฉันทะใช้สิทธิลงคะแนนได้⁵⁸

3) ในการเชิญชวนให้มอบฉันทะนั้น ถ้าผู้รับมอบฉันทะไม่พอใจในการมอบฉันทะ ผู้ถือหุ้นก็ควรจะมีสิทธิยกเลิกการใช้สิทธิตามที่ได้มอบฉันทะ⁵⁹

5.5 การเชิญชวนให้มอบฉันทะ

กฎหมายไทยไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้เลย ดังนั้นในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้กล่าวไว้โดยละเอียดในบทที่ 3 ต่อไป

** ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 804

⁵⁷ กุศล บุญเย็น, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า, หน้า 61-62.

⁵⁸ Harry G. Henn, Handbook of the Law of Corporations and Other Business Enterprises, p. 385.

⁵⁹ Ibid, p. 385. และดูคดี Cf. In re Giant Portland Cement Co., 26 Del. Ch. 32, 21 A. 2d 697 (Ch. 1941).